

● Надзвичайна ситуація

Одеська трагедія.

Хто винен у загибелі людей?

Загинути під час війни від бомби, снаряду чи «шахеда» ворога — це, хоч як парадоксально звучить, «нормально», а от загинути від недбалості, безпорадності чи непрофесійності співвітчизників — не просто трагедія, це щось більше, це злочин. Неможливо уявити, що відчували батьки, замкнені в цокольному поверсі (одеському напівпідвалі, якщо бути точним), коли вода невинно заливала їх, а вони дивилися в очі своєї дитини... Хай упокоїть Господь їхні душі, а ми маємо зробити все, щоб подібного ніколи не повторилося.

29—30 вересня в Одесі через тривалий дощ затопило вулиці, будинки та підвали й загинуло 10 людей, серед них — сім'я із п'яти осіб, зокрема й дитина. Місцева влада, експерти та науковці називають різні причини цього лиха, але головна, як на мене, залишилася поза увагою.

Звинувачення та виправдання

Опис того, що спіткало Одесу 30 вересня, багато разів повторено. Як її називаються причини трагедії?

Перша — непрацююча зливово-каналізація. У пабликах пишуть, що забудовники закатували зливні люки в асфальт та заливали бетоном катакомби, на яких зводили будинки.

Жодним чином не виправдовуючи мера Одеси Геннадія Труханова, який дотримуються подібної думки, слід визнати, що потужність зливової каналізації справді розраховується, виходячи із середньостатистичної кількості опадів у кожному місті. Отже, вона апіорі, навіть у повністю робочому стані, не справилася б із дощем, що випав того злочасного дня. Побіжно зауначу, що ливнівка, як і системи очищення стічних вод промислових підприємств, перебувають у вкрай незадовільному стані — після кожної потужної зливи пляжі закриваються через забруднення води, й це той бруд, що змивається в море з поверхні міста.

Так само не є достатніми пояснення щодо «щільної забудови», коли замість парків, які є природними акумуляторами дощової води, земля закривається в бетон та асфальт. За даними туристичного порталу Одеси, площа всіх зелених насаджень становить 54 кв. км — приблизно чверть усієї території міста.

Отже, ситуація з «вільною від бетону» землею не краща, але й не гірша, ніж в інших містах країни. Вона типова, скажімо, у Києві з 2000-го до 2010-го було знищено близько 500 га зелених насаджень (подітайте мерам та депутатам тих часів).

Можливо, всьому виною є **другий фактор — складний рельєф території Одеси?** Частково цей фактор має вплив, але, як на мене, не має вирішального значення. Порівняно з тим же Києвом ситуація виглядає зовсім не критичною. Так, середня висота Одеси над морем — 50 м, найвища точка — 65 м, натомість у Києві більшість пагорбів підіймаються на 80—90 м над Дніпром, а найвищий — Левашовська гора (поблизу Слави) — 105,3 м, однак такого значного підняття рівня води в низинних районах столиці нема. Є критичні підтоплення в інших місцях, але на те є зовсім інші причини й то предмет окремої розмови.

Третій фактор, який називають причиною одеської трагедії, — тривалий дощ. «В Одесі, за даними метеорологічної станції, за добу випало 94 мм опадів, з них 21 мм у нічні години і 73 мм у денні. Такі опади належать до стихійних метеорологічних явищ і можуть спостерігатися раз на 10 років», — каже кандидатка географічних наук Віра Балабух. Ці 94 мм опадів у сумі становлять 224% місячної норми. Здавалося б, це пояснює та

виправдовує усе, але виникає питання: чи бачила міська влада, що відбувається за вікном? Адже основний дощ випав саме вдень 30 вересня, коли мер та інші відповідальні товариші мали бути на робочих місцях. І друге питання: чи бачило цей дощ керівництво Державної служби з надзвичайних ситуацій та чи знало воно про можливі наслідки для міста?

Коли починали гасити пожежу?

Тоді, коли вже горить, чи до того, як пожежа почалася? За старою совковою звичкою аварійні служби героїчно долають пожежі, потопи, інші «стихийні» лиха, коли вони вже в повній силі. Лопки навколо слова «стихийні» поставив свідомо, адже логіка підказує, що стихійні лиха треба передбачати й бути до них готовими — поливати водою треба починати тоді, коли ще не загорілося, хоч як це незвично звучить, а відкачувати воду тоді, коли вона ще тече тоенькою цурочкою. Бо потім може бути пізно...

В Одесі за останні 10 років спостерігалось... 14 сильних дощів, коли за 12 годин випало 5—100 мм води, тобто більше, ніж 94 мм за добу. Отже, потопи — це зовсім не новина для міста, небезпечні місяця можливих підтоплень були відомі — про них ледь не кричали місцеві активісти.

«Люди ходили на зустрічі, показували, що є проблема, і деякі з тих людей нині загинули. Чотири людини загинули саме там, де ми попереджали. І це питання порушувалося ще декілька років тому, і навіть місяць тому ми знову звертали увагу», — зазначив Володимир Савченко з ГО «Спільна мета».

Що ж робили місцева влада та надзвичайники? Здається, в усіх великих містах є так звана ситуативна кімната, з якої відслідковується ситуація в місті та включаються плани реагування, які мають бути розроблені заздалегідь. Як лікарі діють за протоколами, військові мають плани розгортання військ, так і надзвичайники повинні були мати план запобігання потопу. Метеорологи ще 30 вересня (можє, й напередодні) оголосили про небезпеку: «у місті оголосили червоний рівень безпеки», отже, ДСНС мала діяти відповідно.

Складові такого плану дій ДСНС очевидні: попередити людей про можливість затоплення, де, на яких вулицях, у яких локаціях. (Це те, що сьогодні робить одеська влада, коли вже пізно «пити боржомі».) Поліція мала перекрити рух та вивести людей з небезпечних вулиць. Надзвичайники мали поставити насоси для відкачування води напелером, а не «назад». Відкрити всі шляхи відведення води, убезпечити будинки мішками з піском тощо.

Чи був такий план у Державної служби надзвичайних си-

туацій? Вочевидь, ні, а якщо й був (хоча це навряд чи), то ніхто за ним не діяв. Натомість, як заведено в країні останніми роками, головне відзвітувати про «героїчне подолання наслідків». «У роботі майже 130 мотопомп, а також залучили придатні сили з інших регіонів. Лише з паркінгів вже відкачали більше 15 тисяч кубометрів води. Щодо укриттів: із 42 затоплених у 40 вже відкачано воду та підготовлено їх до використання. На двох об'єктах цивільного захисту роботи ще тривають». Це з Телеграм-каналу міністра МВС Горя Клименка (який підказує нерозумним, що 42 мінус 40 буде 2).

Ну що ж, ці 224% місячної норми, що випали на Одесу, ДСНС прагне перетворити на індульгенцію, на рятівне коло, на виправдання перед пам'яттю загиблих, українським суспільством та центральною владою... Чого варта фраза міністра: «Головне, що впевнилося: жертв стихії більше нема. Загиблих — 10. Понад 380 людей — врятовано. Усі завдяки від населення опрацьовані». Виглядає так, що число врятованих живих явно переважає число тих, хто загинув, і це велике досягнення ДСНС...

До того ж «заявки опрацьовані»!

Нехай ступінь цинізму цього словислов'язначє президент Володимир Зеленський, який ще в п'ятницю, 3 жовтня, мав отримати детальну доповідь про ситуацію від віце-прем'єра Олексія Кулеби, особисто у мене сілє нема.

...У загиблих людей в Одесі вина не забита зливово-каналізація, не неконтрольована забудова, не сіпіла стихія. В одеській трагедії винні цілком конкретні персоналії з числа керівників міста, Одеської ОДА, ДСНС та МВС. Прізвиська цих посадовців має встановити безпристрасне слідство, якщо воно взагалі можливе в сучасній правовій ситуації. Досі широкою загалу невідомо, чи відкрито прокуратурою кримінальне провадження за фактом загибелі людей. Єдине правильне, що могли б зробити сьогодні причетні до трагедії особи, — подати у відставку.

7—9 жовтня в Одесі очікуються сильні дощі. Подивимося, як усі причетні до трагедії працюють над своїми страшними помилками.

Олександр СЕРГІЄНКО, кандидат фізико-математичних наук, юрист, директор аналітико-дослідницького центру «Інститут міста». Фото з телеграм-каналу Олексія КУЛЕБИ. Джерело: «Дзеркало тижня» (https://zn.ua).

Довіра, реформи й інтеграція в ЄС

Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group) і Консультативна місія Європейського Союзу (КМЄС) в Україні нещодавно оприлюднили результати щорічного всеукраїнського опитування громадянської думки, які дають комплексне уявлення про ставлення українців до реформ, інституцій, загроз, викликів та шляху країни до членства в ЄС.

Із 2015 року КМЄС в Україні ініціює проведення цього опитування, щоб забезпечити підтримку українських партнерів на основі надійних даних, які ґрунтуються на фактах. Результати 2025-го висвітлюють обнадійливі тенденції у громадській довірі до інституцій сектору цивільної безпеки, а також окреслюють чіткі виклики в сферах, що мають вирішальне значення для реформ та європейської інтеграції.

Довіра до інституцій

Українці продовжують демонструвати високу довіру до своїх міжнародних партнерів. Зокрема, найвищий рівень підтримки мають Європейський Союз (63%), Міжнародний валютний фонд (58%), НАТО (54%) та Рада Європи (53%). Організація Об'єднаних Націй (40%) та ОБСЄ (37%) також вважаються важливими союзниками України.

● Опитування

Серед державних безпекових і правозахисних інституцій найвищий рівень довіри мають Національна гвардія України (84%) та Служба безпеки України (78%). Значний рівень довіри мають також Державна прикордонна служба (62%), Центр протидії дезінформації (55%) і Національна поліція (48%).

Молоді українці (18—29 років) виявляють особливу високу довіру до силових структур, що є відображенням їхнього безпосереднього досвіду війни та важливої ролі, яку ці інституції відіграють у захисті життя та громад. Цей показник також підкреслює, що реформи визнаються молодим поколінням, вселяючи оптимізм щодо того, що майбутні лідери України бачать цінність у побудові стійких, орієнтованих на ЄС державних інституцій навіть в умовах війни.

(Закінчення на 2-й стор.)

● Культурний фронт

Фундамент державної стійкості

В Одеському національному художньому музеї відбувся показ короткометражного документального фільму «Вкорінені» (Rooted), створеного командою Post Bellum — Ukraine. Гарний і розумний фільм. Це той випадок, коли документалістика не просто інформує, а залишає по собі емоційний слід.

Стрічка присвячена голосам представників корінних народів та національних спільнот України — тим, хто влітає власної історії у спільну історію нашої держави. Саме їхні свідчення команда Post Bellum збирала під час експедицій різними регіонами України, щоб зберегти те, що ще до недавня передавалося лише в родинному колі.

На основі цих інтерв'ю режисер Максим Гніп створив торік фільм «Вкорінені». У центрі — історії чотирьох героїв:

Леране Ханум Куртнеді Кизи — кримська татарка, яка пережила депортаційне дитинство й повернення додому;

Валентина Нікіруй — представниця болгарської громади;

Петер Гергелі — угорець, який розмірковує про патріотизм та ідентичність;

Павло Козленко — єврей, який говорить про спадкоємність пам'яті.

Мене примно вразив добір головних героїв — яскравих, харизматичних, кожен — із власною глибиною та неповторною історією. Їхні розповіді вибудовані у вишавжену, логічну структуру: оповідь розгортається поступово, природно переходячи від одного етапу до іншого і не втрачаючи уваги глядача жодної хвилини.

Стрічка порушує важливі питання: як насправді

жилося «нацменшинами» у радянські часи? Чи могли вони говорити рідною мовою? Що означало повернутися на батьківщину після депортації? Чи принесла незалежність України відродження культур? Ї б що для них означає патріотизм сьогодні — під час війни?

Після перегляду відбулася дискусійна панель, у якій я мала честь взяти участь разом з головою ГО «Кримські татари Одещини» Февзі Мамутов та ромською активісткою і блогеркою Зінаїдою Прокопеню. Ми говорили про те, що національне різноманіття — це не «мозаїка для етнографічного музею», а фундамент державної стійкості.

Проект «Вкорінені. Національне різноманіття як основа державної стійкості» реалізується за підтримки Європейського Союзу в межах програми House of Europe / Дім Європи.

Незнищенна

Маріупольська писанка

В Одеському обласному центрі української культури (вул. Польська, 20) відкрилася мандрівна виставка «Іканича: маріупольська писанка». Це особлива подія, адже це перша фізична експозиція Маріупольського краєзнавчого музею після його знищення у 2022 році.

У центрі експозиції — відновлена колекція писанок надзоровських греків «Іканича». Ці маленькі дивовижні символи народного мистецтва зберігалися у Маріуполі понад століття, а в 2022-у були знищені разом із музейним фондом. І, здавалося, були втраченими назавжди.

Але завдяки цифровим копіям та натхненній роботі заслуженої майстрині народної творчості України Зої Сташук колекція ожила знову. Її руками відновлені унікальні орнаменти Надзоров'я — символи, які створювали грекниці ще наприкінці XIX століття, переживаючи цю традицію в українців та доповнивши її власними сенсами й орнаментикою.

Цей проект — акт культурного спротиву, доказ того, що історію і пам'ять неможливо викреслити. Він об'єднує науковців, майстрів, митців, музейників і небадужих людей, які працюють заради збереження української культурної спадщини.

До того експозиція вже побувала у Києві та Чернівцях, де її відвідали тисячі людей. Тепер вона дісталася Одеси, аби ще більше українців могли доторкнутися до живої традиції.

Нагадаємо, через зливу в Одесі 30 вересня пошкоджені 286 приватних осель та 582 багатоквартирних будинків. У міськраді виділять 126,3 мільйона гривень на допомогу людям, чий домівок постраждав. Визначили райони та вулиці, які мають найбільший ризик підтоплення і затоплення під час негоди. У списку — понад 20 локацій.

Ганна БОДРОВА.

НА СВІТЛИНІ: Лара показує рівень води в її будинку.

Фото Ніни ЯЦШОНОК.

Постраждали від... недбальства

У будинках жителів приватного сектору Київського району Одеси, який найбільше постраждав від зливи 30 вересня, обвалюються стіни. Також там зсувається ґрунт на вулицях. Провали утворилися на вулицях Ейзенштейна та Магнітогорській — прямо під будинками.

Постраждалі вимагають установити причину, чому їх затопило, та змінити статус потерпілих унаслідок негоди на статус потерпілих від халатності. Також ми звернулися до керівництва міської влади, щоб комісія з будівельниками та геодезистами розібралася, чому відбуваються зсуви і що з цим робити», — каже Марина, яка проживає по вулиці Параджанова і в підвалі якої обвалилася стіна.

За її словами, раніше під час злив їхню вулицю підтоплювало точково через те, що колектор міг забиватися листям. «Ця ливнівка — Траверс 17 — йде з Вільямка. О 16.30 була пуста ливнівка, я весь час перевіряла її, оскільки боялася підтоплення. За пів години провулок затопило. І це була не злива, нас затопила хвиля. Вона до-

лала 4-метрові паркани. Початкова точка, яку ми з сусідами знайшли, звідки могла прийти вода, — насосна станція на Вільямка. Тобто там стався збій чи вона не працювала», — каже Марина.

Працівник насосної станції у коментарі «Укрінформу» зазначив, що під час зливи станцію затопило: «Такого не було. Наша станція раніше справлялася. В ту зміну працювала жінка. Вона ходила чистити станцію чотири рази, щоб не забилася насосою. Вона замерзла і захворіла. Взагалі у нас

чину, чому нас затопило, та змінити статус потерпілих унаслідок негоди на статус потерпілих від халатності. Зараз нам не компенсують більшість утраченого майна — це те, що перебувало в підвалах чи гаражах. Наприклад, у мене потонуло дві машини. Також я готувалася до блекаутів — у підвалі зберігалася генератор, сонячна станція, це не відшкодовують. Така техніка у всіх зберігається у підвалах, і це не враховується», — каже жінка.

Пенсіонерку Лару з вулиці Ейзенштейна чоловік із сусідом рятували від великої води через вікно. Обидва впевнені: це не просто злива.

«Кімната миттєво заповнилася водою, я не змогла відчинити двері. Мій чоловік зміг вибратися через вікно і допоміг мені. Далі ми намагалися потрапити до сусіда через 3-метровий паркан по драбині, але мене відносила течія. Тоді сусід перекинув до нас мотузку і вони разом із чоловіком витягнули мене. Після цього частина каменяного паркану обвалилася. Це не просто дощ», — каже Лара.

Будинок подружжя затопило під саму стелю.

І знову штормове попередження.

А тим часом у вівторок, 7 жовтня, в Одесі оголосили чер-

...і статус постраждалих

Місцеві мешканці стверджують, що однією з причин несподіваної хвилі стала неправильна забудова колишньої балки. Там звели котеджі, а водовідведення зробили під кутом від природного русла.

Наразі вони налягалися, щоб їм надали статус постраждалих через халатність відповідальних осіб.

«Ми хочемо встановити при-

Ярослава РІЗНИКОВА.

